

ÎNSEMĂRILE DE RĂZBOI ALE MEDICILOR ROMÂNI - DR. VASILE BIANU (1858-1927)

Dr. Ligia Livadă-Cadeschi

Abstract: *Notes from the War for Great Romania*, published in 1926 by dr. Vasile Bianu, are unquestionably the most illustrative sample of historical memoirs ever written by a member of the Romanian medicine. The main purpose of the *Notes* combines both moralizing and national aspects. They express not only an individual or personal outlook of the author, but also a political logic. Dr. Bianu's work represents an epical ideological construction, having as pretext a journal filled up by the author almost daily during the events. In the work's economy, the actual notes are quantitatively exceeded by a significant number of fragments from press articles, speeches, front journals or even whole passages from various historical/literary works. The *Notes* do not respond to the logic of a journal of events; they represent a work of propaganda, in which the national epic prevails on all other possible interpretations. The *Notes* can be approached from a double, complementary perspective, of social representations and memory. The dominant perspective remains national and patriotic, yet the sensitivity of the author keeps, ultimately, this entire erudite achievement deeply human.

Keywords: Dr. Vasile Bianu, physician, national front, notes, Romania

În memorialistica extrem de diversă a medicilor români din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și primele decenii ale secolului următor, unde fiecare autor pare să realizeze un tip diferit de lucrare, să își alcătuiască în alt mod scrierea (Bărbulescu, 2015, 55), însemnările de război reprezintă o categorie aparte. Ele se subsumează memorialisticii istorice, distinctă de memorialistica biografică și răspund climatului ideologic al epocii căreia îi aparțin; „*ceea ce influențează cel mai mult scrisul medicilor este fără îndoială naționalismul ambiant în care plutesc personajele noastre și statutul profesiei cu care se identifică adesea*” (Bărbulescu, 2015, 56). „*Războiul de Independență pare să fie evenimentul istoric catalizator care îi determină pe medici fie să revină asupra lui decenii mai târziu, ca doctorul Sabin (Sabin, 1912) sau Ludovic Fialla (Fialla, 1892), fie să își noteze zilnic întâmplările din campanie, cum o face doctorul Zaharia Petrescu (Petrescu, 1977)*” (Bărbulescu, 2015, 57). Acestea li se adaugă însemnările din al doilea război balcanic ale doctorilor N. Burghel (Burghel, 1913) și Dimitrie Gerota (Gerota, 1913) sau cele, asupra cărora vom stăruî în paginile ce urmează, din Primul Război Mondial, ale doctorului Vasile Bianu (Bianu, 1926).

Spre deosebire de memorialistica biografică, unde accentul cade pe povestea vieții autorului, în memorialistica istorică resortul principal este de ordin istoric (Bărbulescu, 2015, 56). Memoriile istorice sunt instrumente de legitimare a poziției sociale a autorilor lor,

dar statul își fortifică ideologia istorică națională prin publicarea, la ocazii comemorative, a unor astfel de mărturii (Bărbulescu, 2015, 60). Eveniment mereu unic și excepțional, războiul are un imens potențial simbolic. Adesea el împrumută valențe de mit întemeietor pentru marile momente ale istoriei naționale (obținerea independenței sau constituirea statului național unitar român) și întotdeauna aduce în prim plan sacrificiul soldatului, figură exemplară a națiunii, simbol și garant al coeziunii și perenității ei. Însemnările de război fac parte din mnemotehnica pedagogiei naționale. Dr. Sabin își publică amintirile din Războiul de Independență pentru a procura suma necesară construirii la Râmnicu Vâlcea a unui monument comemorativ în onoarea soldaților vâlceni morți pe câmpul de luptă (Bărbulescu, 2015, 57). Însemnările doctorului Fialla despre același eveniment, publicate la 1892, sunt retipărite în anul 1906, cu ocazia Jubileului regal. Dr. Bianu își dedică monumentală lucrare soldatului român, în care vede „*reprezentantul gloriei romane*” (Bianu, 1926, I, *Dedicație*), „*fiul Romei eterne, transplantat în Răsărit de către divinul Traian, sentinelă latină de la gurile Dunării*” (Bianu, 1926, II, 108), sperând să provoace cititorului „*clipe de mulțumire și de înălțare sufletească*” (Bianu, 1926, I, 10). Ceva mai aproape de noi, *Jurnalul de campanie* al dr. Zaharia Petrescu este publicat în anul 1977, „*cu prilejul sărbătoririi centenarului independenței de stat a României, ca un omagiu adus medicilor și sanitarilor români care [...] au depus admirabile eforturi pentru [...] alinarea suferințelor și salvarea vieții vitejilor noștri luptători*” (Albulescu, Brătescu, 1977, 3).

Dincolo de experiențele profund omenești pentru care aceste texte stau mărturie sau de aspectele medico-sanitare concrete pe care le înregistrează, ele trimit la o problemă a cărei amploare și complexitate nu poate fi decât sugerată în limitele restrânse ale acestui studiu. Este vorba despre relația dintre medicină și politică. Mai exact, în contextul care interesează aici, despre faptul că „*mai toți medicii care scriu memorialistică istorică sunt, în momentul publicării textelor lor, mai mult decât simplii medici; ei sunt de dată mai veche sau de curând și oameni politici*” (Bărbulescu, 2015, 59). Împletirea medicinei și a politicii în destinul acelorași personaje nu este numai rezultatul unei fericite oportunități de carieră individuală, ci, în egală măsură, expresia unei vocații de complementaritate, cu tradiție seculară, care alăturase deja de multă vreme cele două domenii. În logica, tipic umanistă, a confluenței științelor, „*medicii au început, în secolul al XVI-lea, să se intereseze de politică, urmărind să contribuie, prin arta lor, la vindecarea corpului politic*” (Platon, 2017, 172).

La sfârșitul secolului al XVIII-lea și la începutul secolului următor, o serie de mutații în ordinea filosofică a înțelegerii lumii, pe cât de profunde, pe atât de complexe și de dificil de decelat sub toate aspectele lor, au pus medicina într-o poziție prevalentă în constituirea științelor umane (Foucault, 1998, 250). De acum înainte, „*spațiul medical poate să coincidă cu spațiul social, sau mai degrabă să-l traverseze și să-l penetreze pe de-a-ntregul*” (Foucault, 1998, 51). Medicina, garant al normalității sociale, nu doar se intersectează cu politicul, ci capătă un statut politic. Iar poziția medicului devine cea a

medicului-magistrat, așa cum e ea formulată de Pierre Jean Georges Cabanis, la 1814; lui trebuie să-i încredințeze cetatea *viața oamenilor*, el este cel care trebuie să judece că *viața celui puternic și a celui bogat nu este mai prețioasă decât viața celui slab și a celui sărac*, el este nu doar tehnician al medicinei, ci joacă și un rol economic în repartizarea ajutoarelor, un rol moral și cvasi-judiciar în atribuirea lor, el devine *supraveghetorul moralei ca și al sănătății publice* (Foucault, 1998, 64-65).

Puterile publice au văzut în medici artizanii transformării și gestiunii populațiilor societăților moderne. Medicii au acceptat repede acest rol, cu atât mai mult cu cât corespundea metaforei organiciste, conform căreia celor care cunosc și îngrijesc corpul uman le revine în mod natural și gestiunea organizării sociale, unde problemele sociale sunt asimilate bolilor. În Franța de exemplu, mesajul lor a fost difuzat, începând din anul 1829, în rândul elitelor intelectuale prin *Annales d'hygiène publique et de médecine légale*, care afirmau din chiar momentul lansării lor, ideea legăturilor profunde, intrinseci (*intimes*) pe care medicina le are cu organizarea socială (Livadă, 2013, 120).

Paralel cu vocația socială generalizatoare a medicinei, medicii își asumă propriul rol, la fel de ambițios și de cuprinzător. Finalmente medicul este, nici mai mult nici mai puțin, decât protegitorul întregului corp social, garantul fericirii indivizilor și al națiunilor, așa cum îl considera la anul 1825, Richard de Nancy în al său *Discours sur les études du médecin et les qualités nécessaires a l'exercice de sa profession*: „Întreaga societate are nevoie de voi pentru a dăinui și a se ameliora în același timp. Nu există instituție a societății unde lumina medicinei să nu fie necesară. Depozitar al autorității, legislatorul trebuie să se lase ghidat de luminile științei; că reglementează cultura pământului, lucrările și ajutoarele publice, jocurile, spectacolele, educația, el are nevoie de sfatul și ajutorul meseriei (art) medicale. Iată-l deci pe medic luând, ca să spunem așa, sub protecția sa interesele cele mai scumpe ale corpului social. [...] Nu ne putem împiedica [...] să nu arătăm cât de multe sunt punctele de contact între medicină și ocupațiile (les arts) care au ca obiect fericirea indivizilor și a națiunilor” (Livadă, 2013, 120).

Medicii români se plasează fără rezerve în această logică (Livada, 2013, 121). Rolul social al medicului vine din știința specială, a vieții, pe care el o deține și care în sine ar trebui să îi confere o poziție de autoritate (Livadă, 2014, 545): „Medicii prin cultura lor înaltă ar avea puțința să devie o adevărată putere în stat” („Maxime și cugetări sanitare”, *Călăuza Sanitară și Igienică*, 3/1903). Pentru dr. Al. Tălășescu, șeful serviciului sanitar al portului Constanța, „numai cunoscătorii vieții interne pot ține sceptrul dreptății pe acest pământ, numai biologiștii sunt chemați să poarte în mâinile lor destinele restului omenirii [...] chemarea noastră este de a fertilisa munca omenirii”, printr-o „extensiune a rolului științific biologic și asupra altor ramuri de activitate în relațiunile noastre dintre oameni și în cele din organismul statului” (Tălășescu, 1902). Ceea ce medicii sanitari își doresc cu tot dinadinsul, nu este o simplă consultare. Pârghiile prin care propunerile lor ar fi putut deveni realitate sunt de resortul politicii. Așa încât, la începutul anilor 1900, medicii decid să intre

în politică. Dr. C. Vasiliu publica în 1905, în periodicul „Călăuza Sanitară și Igienică”, sub titlul *Poziția socială a medicului*, rezultatele unei cercetări întreprinse de *British medical journal* pe această temă, precum și propriile considerente despre situația din România (Livadă, 2014, 547). Dacă în Spania, Italia, spațiul german, Anglia europeană (pentru că în colonii situația era diferită) sau Statele-Unite rolul politic al medicilor oscilează între noul și modest, „în Franția corpul medical ocupă o situație de invidiat. Sunt mai mult de 4 miniștri, ce fac parte din profesiunea noastră, există și un mare număr de deputați, senatori, administratori coloniali etc. Sunt medici perfecți, administratori financiari etc. În România ca și în Franția nu ne lăsăm mai pe jos. [...] actualminte ca niciodată corpurile noastre legiuitoare numără un număr destul de mare de medici. Influența medicului e impunătoare în îndreptarea politică a țării” (Vasiliu, 1905). Prezența importantă numeric a medicilor în Parlament este o particularitate franceză; în timpul celei de a treia Republici, Camera va număra între 44 și 72 de medici, iar Senatul între 15 și 47, în timp ce în Camera italiană nu sunt decât 23 în 1897, în Reichstag 10 în 1887, 6 în 1893 și în 1902, în Camera Comunelor 11 și în Senatul american 2 (Murard, Zylberman, 1996, 218).

Prima prezență semnificativă a medicilor în Parlamentul României datează din anul 1901: „Niciodată de când avem corpuri legiuitoare n-au pătruns în ele atâția doctori în medicină, atât ca număr cât și ca calitate, [...] pentru ca chestiunile sanitare ale țării să găsească sprijinitori pe cât de firești, pe atât de puternici și sinceri” („Medicii în corpurile noastre legiuitoare”, *Călăuza Sanitară și Igienică*, 2/1901). Era vorba de 15 medici la Senat și de un număr considerat semnificativ, dar neprecizat, la Cameră. În anul 1905, *Călăuza Sanitară și Igienică* publică numele reprezentanților domeniului medical în noile corpuri legiuitoare (la Senat 5 medici și un farmacist, iar la Cameră 9 medici). În 1907, medicii pătrund din nou în Parlament, 7 la Senat, respectiv 8 (și un farmacist) la Cameră (Livadă, 2014, 548).

Dr. Vasile Bianu aparține acestei generații de medici care înțelege să se implice activ în politică. El își semnează memoriile ca medic, dar și ca senator de Huedin și le publică prin sprijinul ministrului Instrucțiunii publice, tot un medic de altminteri, dr. Constantin Angelescu, către care se îndreaptă *adânca recunoștință* a autorului (Bianu, 1926, I, 10).

Vasile Bianu s-a născut în 1858 la Aiud, județul Târnava Mică. După absolvirea liceului din Blaj, trece în România, luându-și doctoratul în medicină la București în anul 1881. A mai avut doi frați și două surori, cei dintâi trecând și ei, după absolvirea aceluiași liceu, în România. Unul dintre frați îl va fi urmat în cariera medicală, în timp ce al treilea frate a îmbrățișat cariera militară. În Regat, cei trei frați Bianu, ca și vărul lor Ioan Bianu, bibliotecar al Academiei Române, profesor universitar la București, academician și deputat în mai multe rânduri între 1895-1908, vor avea o strălucită activitate profesională și patriotică. După o serie de stagii de specializare în chirurgie la Paris (1885) și Londra (1886), se stabilește ca medic la Horezu-Vâlcea (1888-1891), apoi la Buzău (1892-1919)

(Negru, 1979, 93). A fost mobilizat în august 1916, deservind o serie de spitale din Galați, Buzău, Fălțiceni și Iași, unde ajunsese în urma ordinului de evacuare din august 1917. A fost demobilizat în septembrie 1918, când revine la Buzău. A murit în 1927 la Cluj, unde se stabilise după război.

Dr. Vasile Bianu este autorul lucrării medicale *Doctorul de casă sau dicționarul sănătății* publicată în anul 1910 și reeditată în 1929, 1942 și 1946 și al celei memorialistice *Însemnări din războiul României Mari*, publicată la Cluj în 1926. Însemnările sunt probabil cea mai reprezentativă mostră de memorialistică istorică scrisă vreodată de un reprezentant al medicinei românești. Ele răspund nu doar unei logici individuale, personale, ale celui care le așterne pe hârtie, ci mai ales unei logici politice.

Lucrarea doctorului Bianu este o monumentală construcție ideologică, ce-și află pretextul în jurnalul ținut, pe parcursul evenimentelor, de autorul lor. În economia lucrării, însemnările propriu-zise sunt însă depășite cantitativ de un număr impresionant de fragmente din articole de presă, discursuri, jurnale de front sau chiar pasaje întregi din diferite opere istorice/literare. Aspectele subiective, individuale, atunci când apar, țin fie de profesia de medic, pe care autorul a continuat să o exercite în cadrul armatei române, fie de puternicul său sentiment patriotic. Însemnările se constituie într-o operă de propagandă, în care epopeea națională prevalează asupra tuturor celorlalte lecturi posibile, căpătând adesea accente mistice și mesianice. Relația fundamentală în înlănțuirea evenimentelor nu este războiul în sine, ci înfăptuirea idealului național al României Mari. Însemnările nu se încheie odată cu războiul sau cu participarea autorului la acesta, ci cu Încoronarea regelui Ferdinand la Alba-Iulia, în octombrie 1922, care reprezintă sancțiunea simbolică, ulterioară sancțiunii juridice a tratatelor de pace, a realizării unității naționale a românilor. Sub pana doctorului Bianu, idealul național devine o adevărată religie laică. Odată cu „*războiul sfânt de întregire al neamului*”, „*România a prins clipa mântuirii*” (Bianu, 1926, I, 10). Însemnările sunt împărțite în două tomuri, *Calvarul* și *Apoteoza* neamului românesc (Bianu, 1926, I, 8). Despre el însuși, în momentul în care s-a decretat mobilizarea, autorul mărturisește: „*eram sub înfiorarea unei emoțiuni puternice și sfinte*” (Bianu, 1926, I, 11). Accentele mesianice însoțesc în egală măsură evocarea momentelor dramatice pentru România de pe parcursul războiului. Încheierea păcii *brutale* de la București, în mai 1918, îl face pe autor să exclare: „*Așteptăm să vie învierea păcii noastre, care a fost în zilele acestea răstignită!*” (Bianu, 1926, I, 389-390). Dr. Bianu își încheie întregul demers în litera și spiritul manuscriselor religioase, dându-i astfel conotații evidente de componentă a unei liturghii politice: „*iar eu smeritul scriitor [...] voi încheia [...] cu cuvintele bătrânului Simion: Acum slobozește pe robul Tău Stăpâne în pace după cuvântul Tău că văzură ochii mei mântuirea poporului român! Mărire și laudă lui Dumnezeu, în vecii, vecilor, amin!*” (Bianu, 1926, II, 495).

Revenind la formatul general al lucrării dr. Bianu, cele două volume au dimensiuni impresionante, 407, respectiv 508 pagini, cuprinzând și un număr de 43, respectiv 28 de

ilustrații. Ilustrațiile, ca și amplele citate pe care autorul le inserează în text, răspund aceleiași logici de propagandă națională. Imaginile înfățișează personalități politice, militare și culturale atașate idealului național românesc, de la membrii familiei regale, la generali ai armatei române, scriitori și înalți prelați, dar și personaje istorice legate de miturile fondatoare ale românilor (împăratul Traian, Columna lui Traian, Dragoș și zimbrul) sau de rezistența lor armată (domnitori ai Țărilor Române din perioada frontului antiotoman). De asemenea sunt inserate imagini care trimit la solidaritatea dintre Casa Regală a României și ostașii luptând pentru realizarea idealului național (fotografii ale regelui Ferdinand din timpul vizitelor pe front sau ale reginei Maria în spitalele de campanie și militare) sau reproduceri ale unor lucrări artistice care glorifică victoriile soldaților români (*Atacul românilor la Mărăști*, al lui Costin Petrescu sau *Regimentul 32 Infanterie în cămăși la atacul de la Mărăști*, al lui Petru Remus Troteanu). Presa românească citită și citată de dr. Bianu este proantantistă. Publicațiile la care face trimiteri constante sunt *Dimineața*, interzis de cenzura germană între noiembrie 1916-ianuarie 1918 (Hangiu, 1996, 150), *Epoca*, ziar proantantist, cu accente de critică socială și politică, ce a continuat să apară la Iași în timpul ocupației (Hangiu, 1996, 165), *Neamul Românesc*, sub direcția istoricului și omului politic naționalist Nicolae Iorga, ziar politic de orientare națională apărut la Iași în timpul ocupației (Hangiu, 1996, 303), *România*, cu titlul complet, *România. Organ al apărării naționale*, apărut la Iași între februarie 1917-martie 1918 și la București între ianuarie 1917-iunie 1918, sub direcția scriitorului Mihail Sadoveanu (Hangiu, 1996, 404), ale cărui derapaje germanofile nu vor întârzia să fie sancționate de dr. Bianu și *Universul*, cotidian de informare politică și culturală, proantantist în perioada neutralității și favorabil realizării unității naționale, a cărui apariție la București a fost întreruptă între noiembrie 1916-noiembrie 1918 (Hangiu, 1996, 496). Dintre publicațiile străine citate amintim *Le Temps*, *Le Figaro*, *Le Matin*, *The Times*, *Daily News*, *Daily Chronicle*, *Westminster Gazette*, *National Review*, *Truth*, *Liverpool Daily Post*, *Hallifax Evening Courier*, *Fremdenblatt* sau *Neues Wiener Tagblatt*.

În afara articolelor de presă favorabile cauzei naționale românești, dr. Bianu inserează în textul său proclamațiile regelui Ferdinand către națiune și către armată, ordine de zi ale regelui către armată, mesaje acestuia la deschiderea Corpurilor legiuitoare, note ale aliaților către guvernul României sau mesaje ale lor adresate regelui, parlamentului sau armatei, Declarația de război adresată de România Austro-Ungariei, Proclamațiile de unire cu Vechiul Regat ale Adunărilor naționale din Basarabia, Banat, Bucovina și Transilvania, note și mesaje oficiale ale delegațiilor diplomatice la Conferința de pace de la Paris, textele tratatelor de pace semnate de România după Primul război mondial. Deși prezentă și în primul volum, această tehnică de colaționare masivă a diferitelor tipuri de documente, dă nota caracteristică a celui de al doilea volum, unde practic numai primele cca. 100 de pagini (aproximativ o cincime din text) se mai referă la război propriu-zis, dar tot cu un puternic accent pe problematica internațională. În afară de opțiunea generală a autorului

pentru inserarea în text a unei lungi serii de mărturii și documente, structura dominantă de «culegere de documente» a tomului al doilea din *Însemnări*, poate fi explicată și prin faptul că autorul, demobilizat și întors în urbea sa de reședință (aflată inițial sub regim de ocupație), nu mai este un participant direct la evenimentele pe care, pentru a le descrie, este obligat să apeleze la surse adiacente.

O parte semnificativă din *Însemnările* dr. Bianu este alcătuită din descrierea, fie a locurilor pe care autorul însuși le va fi văzut în deplasările sale legate de însoțirea frontului, fie a diferitelor evenimente comemorative sau aniversare, dar oricum festive, pentru care pare să aibă o apetență deosebită (cu atât mai mult cu cât se înscriu în impresionanta punere în scenă a spectacolului desăvârșirii unității naționale românești). Descrierile de locuri trimit la logica topografiilor medicale din secolul precedent, care cu siguranță nu-i vor fi fost străine doctorului Bianu, cu atât mai mult, cu cât ea s-a regăsit și în primele rapoarte medicale publicate în oficiosul Serviciului sanitar, *Monitorul Sanitar*, între 1863-1866 (Bărbulescu, 2015, 29). Pentru satele, târgurile sau chiar orașele, mai mari sau mai mici, pe care le străbate, dr. Bianu notează numărul caselor și al locuitorilor, descrie străzile, felul caselor și al celor mai importante construcții (primăria, biserica, școala), înregistrează diferitele exploatari și ocupații ale locuitorilor. Multe informații sunt culese de la preoți și de la învățători. În categoria evenimentelor festive prezentate găsim momente din viața militară (ceremonii de depunere a jurământului de către diverse formațiuni militare, cu predilecție detașamentele de voluntari ardeleni), servicii religioase, fie la marile sărbători bisericești, fie cu alte diferite ocazii, ședințe festive ale parlamentului, sosirea și plecarea delegațiilor și a misiunilor militare străine. De departe, cea mai consistentă descriere de acest tip privește ceremoniile încoronării de la Alba-Iulia, incluzând aici întregul traseu pe care s-a deplasat familia regală cu ocazia acestui eveniment, a cărui simbolistică se impune de la sine. Pasajul se întinde pe nu mai puțin de 30 de pagini (Bianu, 1926, II, 463-494).

Mai există în *Însemnări* o categorie specială de descrieri, confruntările militare propriu-zise. Detașat în diverse spitale fixe sau mobile, dr. Bianu le cunoaște indirect și le evaluează după numărul și gravitatea răniților. Și tot la ei apelează pentru a obține descrieri cât mai amănunțite ale faptelor de arme la care aceștia participaseră. Dr. Bianu își menționează martorii cu datele lor complete de identificare, nume și prenume, grad și unitate militară, adesea și locul de origine. Povestirile soldaților, prea puțini știutori de carte la vremea respectivă, le transpune el însuși pe hârtie. Subofițerii și ofițerii însă își redactau singuri mărturiile, pe care dr. Bianu le va fi integrat apoi în monumentală sa lucrare. Că aceste descrieri erau efectiv așternute pe hârtie de răniți o dovedește însemnarea următoare despre un ofițer tratat în spitalul Crucii Roșii: „*Pentru ca să se vadă cum acest brav ofițer s-a purtat în cursul acestor multe și mari lupte, voi reproduce descrierea luptelor de la Oituz și Slănic făcută de dânsul anume pentru aceste Însemnări*” (Bianu, 1926, I, 286-287). Uneori profesia din viața civilă a martorilor garantează și întărește capacitatea lor de a depune mărturie. Despre alți cinci răniți aflați în spital, dr. Bianu notează (înainte de a

reproduce respectivele descrieri): „*toți sunt sublocotenenți și învățători în viața lor civilă, luminători ai poporului, cari, precum în timp de pace, așa și în timp de război, s-au purtat bine, desfășurând multe acte de vitejie. I-am rugat pe acești cinci sublocotenenți ca să-mi descrie fiecare lupta în care a fost rănit și toți au primit cu plăcere*” (Bianu, 1926, I, 233).

Întreaga construcție epică a doctorului Bianu stă sub semnul identității naționale. Deși originar din Ardeal, acolo unde identitatea românească incontestabilă era dublată de îndelungata tradiție a apartenenței la spațiul politic imperial (habsburgic) și la spațiul cultural central-european (Boia, 2009, 78-79), în mintea sa nu există nicio dilemă identitară, iar opțiunea sa națională nu înregistrează nuanțe legate de cronologia războiului sau a perioadei de după încheierea acestuia. Pe de o parte, emigrarea sa timpurie în Vechiul Regat, mai ales într-un context familial care pare să sugereze o strategie de grup, făcea ca dr. Bianu să fie deja perfect integrat profesional și social în structurile administrative (medicale) ale statului român. Pe de altă parte, să nu uităm că *Însemnările* au fost publicate după încheierea războiului, atunci când idealul național triumfase deja, iar România Mare devenise o realitate, validând astfel întregul demers ideologic al autorului.

Dr. Bianu rămâne în tot ceea ce scrie un naționalist profund, a cărui dragoste autentică pentru poporul său e adesea însoțită de accente xenofobe importante. Identitatea națională pe care el o construiește și o pune în scenă, pe fondul Primului Război Mondial, se forjează nu doar prin diferențele care îi individualizează pe români în marele concern al neamurilor lumii, ci și prin aspectele care îi opun propriu-zis celorlalți, mai ales atunci când aceștia se situează în imediata lor proximitate (vecini ai statului român sau alogeni din interiorul acestuia). Radicalismul doctorului Bianu, român originar din Transilvania până de curând pentru el austro-ungară, poate fi de înțeles în contextul românesc al Primului Război Mondial. Lucrarea sa însă este publicată în Clujul interbelic cu sprijinul și prin urmare cu girul autorităților. Ea este în mod evident o operă de propagandă, care cu certitudine va fi răspuns celor mai multe cerințe ale canonului oficial.

Bibliografie

- Albulescu, Gh., Brătescu, Gh. (ed.), 1977, *Însemnările unui medic din Războiul pentru Independență. Jurnalul de campanie al lui Zaharia Petrescu*, Editura Medicală, București.
- Bărbulescu, C., 2015, *România medicilor. Medici, țărani și igienă rurală în România de la 1860 la 1910*, Editura Humanitas, București.
- Bianu, V., 1926, *Însemnări din războiul României Mari*, tom I-II, Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, Cluj.
- Boia, L., 2009, „*Germanofili*”. *Elita intelectuală românească în anii Primului Război Mondial*, Editura Humanitas, București.

- Burghele, N., 1913, *Amintiri din timpul războiului român-bulgar din 1913*, Noua Tipografie Profesională „Dimitrie C. Ionescu”, București.
- Fiiala, L., 1892, *Reminiscențe din resbelul româno-ruso-turc al anului 1877 și rolul Societății „Crucea Roșie” în timp de pace și de resbel*, Tipografia „Joan Weiss”, București.
- Fiiala, L., 1906, *Reminiscențe din resbelul româno-ruso-turc al anului 1877 și rolul Societății „Crucea Roșie” în timp de pace și de resbel*, Imprimeria și librăria școalelor „C. Sfetea”, București.
- Foucault, M., 1998, *Nașterea clinicii*, Editura Științifică, București.
- Gerota, D., 1913, *Impresiuni și aprecieri din timpul acțiunii militare în Bulgaria, 22 iunie-20 august 1913*, Editura Socec, București.
- Hangiu, I., 1996, *Dicționarul presei literare românești, 1790-1990*, Editura Fundației Culturale Române, București.
- Livadă-Cadeschi, L., 2013, *Discursul medico-social al igieniștilor români. Abordarea specificităților locale din perspectiva experiențelor occidentale europene, secolele XIX-XX*, Editura Muzeului Național al Literaturii Române, București.
- Livadă-Cadeschi, L., 2014, „Medicină și politică în periodical Călăuza sanitară și igienică, București, 1899-1907”, *Studia Politica. Romanian Political Science Review*, XIV, nr. 4, 539-559.
- Murard, L., Zylberman, P., 1996, *L'hygiène dans la République. La santé publique en France ou l'utopie contrariée (1870-1918)*, Editions Fayard, Paris.
- Negru, I., 1979, „La aniversarea a 60 de ani de la Marea Unire, Însemnările chirurgului Vasile Bianu din războiul pentru întregirea patriei”, *Viața medicală*, XXVI, nr. 2.
- Platon, Al.-Fl., 2017, „*Corpul politic*” în cultura europeană din evul mediu până în epoca modernă, Editura Polirom, Iași.
- Sabin, Gh., 1912, *Amintiri din războiul Independenței*, „Minerva” Institut de Arte Grafice și Editură, București.
- Tălășescu, Al., 1902, „Secretul slăbiciunii noastre”, *Călăuza Sanitară și Igienică*, nr. 20.
- * * * „Maxime și cugetări sanitare”, 1903, *Călăuza Sanitară și Igienică*, nr. 3.
- * * * „Medicii în corpurile noastre legiuitoare”, 1901, *Călăuza Sanitară și Igienică*, nr. 2.
- Vasilii, C., 1905, „Poziția socială a medicului”, *Călăuza Sanitară și Igienică*, nr. 23.